

Програм рада Завода за културу војвођанских Русина за 2025. годину

2.1. Информационо - документациони програм

2.1.1. Представљање у иностранству

У оквиру ове ставке у плану је организовање промоције књиге „Руски Крстур – Живот и обичаји Русина у објективу фотографа Будински“ др Мирјане Ђекић у Републици Хрватској у оквиру једне од манифестација које одржавају тамошњи Русини. Уз промоцију би била представљена и тематска изложба „Обреди прелаза у фокусу објектива фотографа Будински“ ауторки др Мирјане Ђекић и Љубице Отић. За представљање књиге и изложбе била би задужена др Мирјана Ђекић.

2.1.2. Опремање Најстарије русинске куће у Руском Крстур

Пошто су грађевински послови на обнови Најстарије русинске куће у Руском Крстур завршени, потребно је приступити опремању објекта пре свега са аутентичним намештајем и предметима који ће посетиоцима и истраживачима показати начин на који је у прошлости живела једна русинска сеоска породица. У плану је и пријава на адекватан конкурс Министарства културе, а за ову намену утрошиће се и средства која је за подршку рада Завода наменио Национални савет русинске националне мањине. Руководитељке овог пројекта су др Мирјана Ђекић и Љубица Отић.

2.1.3. Додатно опремање заводске библиотеке

На јавни позив Завода за културу војвођанских Русина његовој библиотеци је поклоњен значајан број издања, посебно на русинском језику са чиме је направљен значајан допринос циљу Завода да се формира јединствена библиотека војвођанских Русина. За те потребе потребно је проширење смештајних капацитета за задржане књиге и из тог разлога планирамо набавку нових књижних полица.

2.2. Развојно – истраживачки програм

2.2.1. Ревизија музејске збирке у Р. Крстуру

Музејска збирка у Руском Крстуру настајала је у периоду 1973-1976. године, свесрдним залагањем локалне самоуправе, као и установа културе, а пре свега Дома културе Руски Крстур, Друштва за русински језик, књижевност и културу, као и тадашњег Војвођанског музеја (данас Музеја Војводине). Вишегодишњи рад стручњака, као и русинских ентузијаста, резултирао је 1976. године сталном изложбом у просторијама Дома културе у Руском Крстуру, као и каталогом изложбе. Аутор поставке и каталога био је Љубомир Међеши, етнолог у тадашњем Војвођанском музеју. Након 45 година поставка је доживела велику трансформацију; измештена је у простор Основне школе „Петро Кузмјак“, тзв. Замак, у смањеном обиму, јер је број експоната у односу на списак који је у Каталогу, знатно смањен. Неопходно је урадити ревизију експоната, попис нових предмета по музејским стандардима и урадити иновацију постојеће поставке. У реализацији наведених активности биће ангажовани и консултовани стручњаци из области музеологије као што су етнолог Љубомир Међеши који је годинама истраживао и објављивао научне радове на тему историје и културног наслеђа Русина у Војводини, као и Љубица Отић, као историчар и музејски саветник у Музеју Војводине са вишегодишњим искуством у пословима заштите уметничко-историјских дела и у области истраживачког рада такође везаног за историју и културно наслеђе Русина у Војводини. Процес ревизије Музејске збирке Руски Крстур започет је у 2022. години, а настављен је и у 2023. када је комплетирано реинвентарисање предмета, а затим и у 2024. години кад је финализован рукопис Каталога. У 2025. години се планирају финални радови на овом пројекту који подразумевају рецензирање (мр Катарина Радисављевић и др Татјана Бугарски), лектуру (Никола Н. Цап), писање уводних текстова (Љубица Отић и Вања Дула) фотографисање одабраних предмета, дизајнирање, припрема за штампу и штампање публикације.

2.2.2. Иновативни процеси у русинистици

Завод за културу војвођанских Русина се убрзо после свог оснивања укључио у процес развоја науке о русинском језику и књижевности. Резултати тих активности били су манифестовани кроз издавачку делатност Завода и то преко Русинско-српског речника (2010), Речника русинског народног језика у два тома (2017), Правописа русинског језика са правописним речником (2022), Енглеско-русинског речника (2022) као и бројним објавеним мастер радовима из едиције „Иновације – Владимир Гарјански“. Нови корак којим би Завод наставио са својим доприносом развоју русинске лингвистике било би публикавање докторске дисертације др Александра Мудрог под називом „Терминологија у вези са гајењем домаћих животиња у русинском језику у Војводини (когнитивно-лингвистички аспект)“, иначе прве докторске дисертације у Србији одбрањене на русинском језику. Ова студија по мишљењу комисије за одбрану докторске дисертације са својим иновативним

приступом представља један значајан допринос не само русинистици него и лингвистици уопште. Реч је о студији о русинском језику која ће у најближој будућности бити публикована на енглеском језику у Италији и ово је изузетна прилика да дорађена дисертација буде објављена на језику на ком је написана.

2.3. Презентација русинске културе

2.3.1. Национални празник Русина

Носилац пројекта Централне прославе Националног празника Русина је Завод који највећим делом и сноси трошкове организације прославе. За ову годину потребно је покрити трошкове организације Централне прославе, која обухвата благодарну литургију у Цркви Вазнесења Господњег у Сремској Митровици, етно-стола у просторијама гркокатоличке парохије, реализацију изложбе Јасне Арбанас у холу Позоришта „Добрица Милутиновић“, те организацију снимања програма из Позоришта „Добрица Милутиновић“ у Сремској Митровици на РТВ2 и РНСЗ. Такође је планирано издвојити део средстава за организацију Националног празника који ће се обележавати 2026. године.

2.3.2. Сусрети у Заводу за културу војвођанских Русина

Током 2023. је после отварања нових просторија започета пракса организовања сусрета са значајним појединцима из редова русинске заједнице који су оставили значајан траг у њој и у могућности су да са јавношћу поделе занимљиве животне приче. Осим оваквих сусрета, у 2024. години су организоване и вечери посвећене делатности значајних русинских писаца, као и представљања русинског издаваштва. Захваљујући више него солидној посети, донета је одлука да се и у 2025. години такви сусрети организују на редовној бази.

2.4. Програм за сарадњу

2.4.1. Развијање и подстицај креативности и очувања културног идентитета на локалу

Планирана је финансијска подршка културно-уметничким друштвима, организацијама и институцијама, односно оним субјектима у култури који се баве русинском културом, односно програма и пројеката очувања, неговања, презентације и развоја културе и уметности русинске заједнице у Републици Србији. Кроз овај пројекат не само што се подржавају активности, већ се ради и на усавршавању кадрова у институцијама и невладином сектору у области писања пројеката. У оквиру овог пројекта као и прошлогодишњег пружа се константна подршка у процесу писања пројекта, осмишљавања тема, активности, система евалуације и правдања трошкова, чиме се ти кадрови оспособљавају за писање пројектних предлога и ка другим донаторима. Подршка

програмима и пројектима врши се на основу јавног Конкурса који расписује Завод, а средства се расподељују на основу мишљења стручне комисије и Управног одбора Завода.

2.4.2. Репрезентација фестивала "Ружова заградка"

Фестивал Ружова заградка је традиционални фестивал русинских песама компонованих у народном духу, који обогаћује радијску фонотеку и програме Радио НС и Телевизије Војводине новим музичким записима Русина у РС. Завод традиционално подржава од самог оснивања репрезентативни део овог фестивала.

2.4.3. Сарадња са НИУ „Руске слово“ у области издавачке делатности

Партнерски однос Завода за културу војвођанских Русина са Новинско-издавачком установом „Руске слово“ присутан је још од најранијих дана постојања Завода. Издаваштво је област културне делатности која је за русинску заједницу од кључне важности самом чињеницом да постоји већ готово 120 година, али и са бројним резултатима које је издавачка делатност Русина на овим просторима дала на пољу афирмације русинске књижевности, научно-истраживачког рада и образовања, као и видљивости на националној и међународној културној сцени. Из тог разлога сматрамо да је изузетно важно подржати 4 заједничка издавачка пројекта са НИУ „Руске слово“, а то су:

1. Михајло Ковач, „Споменица школе у Бикић Долу“ (Михайло Ковач, „Споменїца школи у Бикич Долу“)
2. Зборник текстова са Фестивала малих сценских форми „Ђура Папхархаји“ – „Масонка II том“ (Зборник текстох з Фестивалу малих сценских формох „Ђюра Папгаргаї“ – „Масонка II том)
3. Ђура Лаћак, „Русинске народне песме на позајмљене мелодије“ (Ђюра Латяк, „Руски народни шпиванки на пожичени мелодиї“)
4. Михајло Симунович, „После фајронта – колумне и есеји“ (Михайло Симунович, „После файронта – колумни и есеї“)

Све наведене публикације од огромног су значаја не само за афирмацију русинске заједнице, него и за мултикултурализам и повећање интересовања научне и интелектуалне јавности за Русине у Србији што јесте и мора бити један од задатака Завода.

2.4.4. Сарадња са Новинарском асоцијацијом Русина

Завод за културу војвођанских Русина сарађује са Новинарском асоцијацијом Русина (НАР) још од оснивања Асоцијације. У 2025. години, Завод ће са НАР бити саиздавач публикације Ирине Харди Ковачевић под насловом „Русински идиоми – фразе и изрази“. У овом пројекту, задужење Завода као саиздавача биће финансирање штампе.

